

چشم انداز

آیه قبل، بیان وظایف حاکمان بود که باید دادگر و امانتدار باشند. این آیه به وظیفه مردم در برابر خدا و پیامبر ﷺ اشاره می‌کند. با وجود سه مرجع «خدا»، «پیامبر» و «اولی الامر» هرگز مردم در بن بست قرار نمی‌گیرند.

یکی از ویژگی‌های جامعه اسلامی این است که در این جامعه، تنها اراده الهی حکومت می‌کند و اگر کسانی چون پیامبر ﷺ و پیشوایان دینی هم حاکمیت دارند، حاکمیت آنها در طول حاکمیت خداست و در عرض آن و مقابل آن نیست.

اطاعت از خدا عمل به احکامی است که در قرآن و یا سنت پیامبر ﷺ آمده است و در مورد شریعت و احکام، اطاعت از پیامبر ﷺ همان اطاعت از خداست و آن حضرت بیان کننده احکام مجملی است که تفصیل آن در قرآن نیامده: **مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ (نساء/۸۰)** و **أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ (نحل/۴۴)**

اطاعت از پیامبر ﷺ و اولی الامر که با نوع اطاعت از خدا فرق دارد، مربوط به امور اجتماعی و مسایل حکومتی است و پیامبر و اولی الامر جامعه را در موضوعاتی مانند جنگ و صلح، قضاوت، گرفتن حقوق مالی، ایجاد نظم و سایر شئون حکومتی رهبری می‌کنند و آنها زمامداران جامعه هستند.

با فرمانی که در این آیه آمده اطاعت از آنان مشروعیت پیدا کرده و واجب شده است و هر مسلمانی وظیفه دارد که از پیامبر اسلام ﷺ و اولی الامر اطاعت کند.

شان نزول

دانشمند اهل تسنن ابوبکرین مؤمن شیرازی در رساله اعتقاد (طبق نقل مناقب کاشی) از ابن عباس نقل می‌کند که آیه فوق درباره علی ﷺ نازل شد، هنگامی که پیامبر ﷺ او را (در غزوه تبوک) در مدینه به جای خود گذارد، علی ﷺ عرض کرد: ای پیامبر! آیا مرا همانند زنان و کودکان در شهر قرار می‌دهی؟ پیامبر ﷺ فرمود: آیا دوست نداری نسبت به من همانند هارون (برادر موسی) نسبت به موسی ﷺ بوده باشی، آن زمانی که موسی ﷺ به او گفت: در میان بنی اسرائیل جانشین من باش و اصلاح کن.

عصمت اولوا الامر

شیعه امامیه گفته‌اند: خداوند، اطاعت اولوا الامر را بدون هرگونه قیدی بر اطاعت رسول با «او» عطف کرده است و کلمه «او» مشارکت در حکم را اقتضا دارد و معنای این آن است که اطاعت اولوا الامر، همان اطاعت رسول و امر آنها، امر اوست. تردیدی نیست که این مرتبت والاتها از آن کسی خواهد بود که شایستگی این اطاعت را داشته باشد و این شایستگی را جز معصوم کسی ندارد. چراکه تنها عصمت است که اطاعت معصوم و اطاعت پیامبر ﷺ را در یک ردیف قرار می‌دهد.

ترجمه تفسیر کاشف، ج ۲، ص ۵۶۶

آیا اولوا الامر، ائمه معصومین ﷺ هستند؟

اگر گفته شود که ائمه معصومین ﷺ در زمان نزول این آیه نبوده‌اند چگونه خداوند اطاعت آنها را بر مسلمانان آن عصر واجب می‌کند؟ می‌گوییم: این آیه مربوط به زمان پیامبر ﷺ نیست بلکه تکلیف مسلمانان را در طول تاریخ بیان می‌کند و اساساً با وجود و حضور پیامبر، اولی الامری در کار نبوده و حتی اگر اولی الامر را به معنای حاکمان جامعه هم بگیریم آنها هم در عهد پیامبر ﷺ نبودند و در واقع در زمان پیامبر ﷺ خود او مصداق اولی الامر بود.

تفسیر کوثر، ج ۲، ص ۴۶۹

چرا در حل منازعات امر به رجوع به اولوا الامر نشده؟

چرا خداوند در هنگام نزاع، رجوع به خدا و رسول ﷺ را واجب قرار داده، نه رجوع به اولوا الامر را. با این که اطاعت از هر سه را واجب کرده است؟ به این دلیل که نزاع، گاهی در تعیین خود اولوا الامر واقع می‌شود؛ چنان که این نزاع عملاً واقع شده است. زیرا اهل سنت می‌گویند: اولوا الامر، اهل حل و عقد هستند و شیعه می‌گوید: اولوا الامر، اهل بیت ﷺ می‌باشند. بنابراین، در این نزاع واجب است که به کتاب خدا و سنت رسول رجوع شود و بر همین اساس است که شیعه برای اثبات مدعای خود، مبنی بر این که مراد از اولوا الامر، اهل بیت ﷺ هستند، به آیه تطهیر و حدیث ثقلین استدلال کرده است.

محدوده اطاعت از اولوا الامر

خداوند تعالی طاعت مردم از اولی الامر را بر مؤمنین واجب فرموده، اگر احیاناً ولی امری بر خلاف کتاب و سنت دستوری داد، مردم نباید اطاعتش کنند و حکم این چنین او نافذ نیست، برای این که رسول خدا ﷺ قاعده‌ای کلی به دست عموم مسلمین داده، و فرموده: «لا طاعة لمخلوق فی معصیه الخالق» (هیچ مخلوقی در فرمانی که به معصیت خدا می‌دهد نباید اطاعت شود) و این دستور را شیعه و سنی روایت کرده‌اند ...

ترجمه تفسیر المیزان، ج ۴، ص ۶۲۱

بحث روایی

از جابر بن عبدالله انصاری روایت شده که گفت: وقتی [این] آیه بر پیامبر ﷺ نازل شد، گفتم: یا رسول الله خدا و پیامبر را شناختیم. این اولی الامر چه کسانی هستند که اطاعت از آنها در ردیف اطاعت از خدا آمده؟ فرمود: ای جابر آنان جانشینان من و پیشوایان مسلمانان پس از من هستند. اول آنها علی بن ابی‌طالب ﷺ است سپس حسن ﷺ سپس حسین ﷺ سپس علی بن‌الحسین ﷺ سپس محمد بن علی ﷺ که در تورات معروف به باقر است و به زودی او را ملاقات می‌کنی. پس سلام مرا به او برسان. سپس صادق جعفر بن محمد ﷺ سپس موسی بن جعفر ﷺ سپس علی بن موسی ﷺ سپس محمد بن علی ﷺ سپس علی بن‌محمد ﷺ سپس حسن بن علی ﷺ سپس هم نام من محمد ﷺ و هم کنیه من حجت خدا بر من؛ ...

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

حضرت علی ﷺ هر حاکمی که به غیر از نظر اهل بیت معصوم پیامبر ﷺ قضاوت کند، طاغوت است.

تفسیر نور، ج ۲، ص ۹۱

در کافی از ابی بصیر روایت کرده گفت سؤال نمودم از حضرت صادق ﷺ معنی آیه **أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ** را. فرمود مراد از اولی الامر، امیرالمؤمنین ﷺ و فرزندانش می‌باشد و در حق آنان این آیه نازل شده. عرض کردم مردم می‌گویند چنانچه آیه در حق آن بزرگواران نازل شده، پس چرا خداوند آنها را به نام در قرآن بیان نفرموده؟ فرمود به مردم بگو خداوند در قرآن، آیه **أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ** را نازل کرده و بیان نفرموده چگونگی نماز و تعداد رکعات او را و همچنین بیان نکرده مقدار زکوة را و پیغمبر اکرم ﷺ تفسیر نموده نماز و زکوة را برای مردم و حج را نازل نموده و بیان نکرده تعداد طواف و کیفیت حج را تمام آنها را پیغمبر ﷺ تفسیر کرده برای مردم. این آیه را هم نازل کرده در حق امیرالمؤمنین ﷺ و فرزندانش و پیغمبر ﷺ بیان تفسیر او را نموده و فرموده ای مردم بدانید من هر که را مولا و آقایم، علی ﷺ نیز مولا و آقای اوست ...

تفسیر جامع، ج ۲، ص ۸۲ و ۸۳

خلاصه بحث

- ✓ دین کامل باید برای همه اختلاف‌ها، راه حل داشته باشد.
- ✓ پذیرش فرمان از حکومت‌های غیر الهی و طاغوت، حرام است.
- ✓ سلسله مراتب در اطاعت باید حفظ شود: الله، رسول، اولی الامر.
- ✓ یکی از وظایف حکومت اسلامی، ایجاد وحدت و حل تنازعات است.
- ✓ اطاعت از حاکمی واجب است که مؤمن و از خود مردم با ایمان باشد.
- ✓ مخالفان با احکام خدا و رسول و رهبران الهی، باید در ایمان خود شک کنند.
- ✓ مردم باید نظام اسلامی را بپذیرند و از رهبران الهی آن در قول و عمل پشتیبانی کنند.
- ✓ اگر همه فرقه‌ها، قرآن و سنت را مرجع بدانند، اختلاف‌ها حل شده، وحدت و یکپارچگی حاکم می‌شود.
- ✓ اولی الامر باید همچون پیامبر ﷺ معصوم باشند تا مانند پیامبر اطاعت از آنان، لازم و بی‌چون و چرا باشد.
- ✓ نشانه ایمان واقعی، مراجعه به خدا و رسول، هنگام تنازع و بالا گرفتن درگیری‌هاست و اطاعت در شرایط عادی کار مهمی نیست.
- ✓ اسلام مکتبی است که عقاید و سیاستش به هم آمیخته است. اطاعت از رسول و ولی الامر که امری سیاسی است، به ایمان به خدا و قیامت که امری اعتقادی است، آمیخته است.

خلاصه مطالب برگرفته از تفسیر نور، ج ۲، ص ۹۱ و ۹۲ (با اندک جابجایی در چینش مطالب)

ایستگاه دوم: پرهیزان زندگی (زال احکام)

درس ۱۲۴: احکام قضا و کفاره روزه

- ✓ لازم نیست قضای روزه را فوری به جا آورد، ولی بنابر احتیاط واجب باید تا ماه رمضان سال بعد انجام دهد.
- ✓ اگر از چند ماه رمضان، روزه قضا دارد، هر کدام را اول بگیرد اشکال ندارد. ولی اگر وقت قضای روزه آخرین ماه رمضان، تنگ است مثلاً ده روز از ماه رمضان آخر، قضا دارد و ده روز به ماه رمضان بعد مانده است، باید اول قضای آن را بگیرد. (به فتوای برخی از فقها، در فرض دوم نیز احتیاط مستحب است اول قضای ماه رمضان آخر را به جا آورد).
- ✓ انسان نباید در انجام کفاره کوتاهی کند، ولی لازم نیست فوری آن را انجام دهد.

- ✓ اگر کفاره بر انسان واجب شود و به جا نیاورد و چند سال بر آن بگذرد چیزی بر آن اضافه نمی‌شود.
- ✓ اگر روزه خود را با کار حرامی باطل کند بنابر احتیاط واجب، کفاره جمع لازم می‌شود. یعنی باید یک برده آزاد کند و دو ماه روزه بگیرد و به شصت فقیر طعام بدهد. اگر هر سه برایش ممکن نیست، هر کدام از آن‌ها را که می‌تواند باید انجام دهد. (به فتوای برخی از فقها، کفاره جمع واجب نیست لکن احتیاط مستحب است).
- ✓ کسی که قضای روزه ماه رمضان را گرفته، اگر بعد از ظهر عمداً آن را باطل کند، باید به ده فقیر، هر کدام یک مد طعام بدهد و اگر نمی‌تواند طعام بدهد، بنابر احتیاط واجب باید سه روز بی در پی روزه بگیرد.

منبع: کتاب آموزش فقه؛ نوشته محمدحسین فلاح زاده؛ صفحه ۲۰۲

۱. سوره مبارکه نسا؛ آیه شریفه ۵۹: ای کسانی که ایمان آورده‌اید، خدا را اطاعت کنید و پیامبر و اولیای امر خود را [نیز] اطاعت کنید؛ پس هر گاه در امری [دینی] اختلاف نظر یافتید، اگر به خدا و روز بازپسین ایمان دارید، آن را به [کتاب] خدا و [سنت] پیامبر [او] عرضه بنمایید، این بهتر و نیک‌فرجام‌تر است.

- ✓ در روز ظهور، حضرت مهدی پشت به کعبه می دهد و می گوید هر کس می خواهد نظر کند به آدم و شیث و نوح و سام و ابراهیم و اسماعیل و موسی و یوشع و عیسی و شمعون پس نگاه کند به من که علم و کمال همه آنها با من است!
- ✓ هر کس که می خواهد نظر کند به محمد و علی و حسن و حسین و ائمه از ذریه حسین پس نگاه کند به من و آن چه خواهد از من سؤال کند که علم همه نزد من است. آن چه آنها مصلحت ندانستند و خبر ندادند من خبر می دهم.
- ✓ هر کسی کتب آسمانی و صحف پیغمبر را می خواهد بیاید از من بشنود ... بعد بخواند صحف نوح و صحف ابراهیم و تورات موسی و انجیل عیسی و زبور داود را. سپس علمای آن ملت ها همه شهادت دهند که این است آن کتاب ها به نحوی که از آسمان نازل شده بود و تغییر نیافته است و آن چه از ما فوت شده بود و به ما نرسیده بود، همه را بر ما خواند.
- ✓ پس بخواند قرآن را به نحوی که حق تعالی بر حضرت رسول نازل ساخته بی آن که تغییر (در تقدّم و تأخر آیات و شأن نزول) یافته و تبدیل یافته باشد.

منبع: کتاب ۲۰۰ پرسش و پاسخ پیرامون امام زمان نوشته سید جعفر موسوی نسب؛ جلد دوم، صفحه ۱۷۰ و ۱۷۱

ایستگاه چهارم: باید ها و نبایدهای تغذیه

درس ۱۳: لواشک (قسمت دوم)

خلاصه مطالب جلسه گذشته

- ✓ انواع آلوها، سیب، گلابی، زرشک، لیمو، زغال اخته و انار از جمله میوه هایی هستند که بر اثر ترکیب آنها با هم، رنگ و طعم لواشک ایجاد می شود.
- ✓ در لواشک های صنعتی علاوه بر میوه از نوعی ژلاتین گیاهی برای ایجاد قوام استفاده می شود.
- ✓ بنابراین همه ماده اولیه لواشک را میوه تشکیل نمی دهد.
- ✓ بنا بر نام و طعم میوه ای که بر روی بسته بندی درج شده از اسید سیتریک، اسید مالیک و اسید تارتاریک برای طعم دهنده گی بیشتر استفاده می شود.
- ✓ از نمک برای ایجاد طعم شور و افزایش ماندگاری و از گلوکز و ساکارز برای تعدیل طعم و ترش و شیرین شدن آن استفاده می شود.
- ✓ در برخی لواشک ها که از میوه های خشک تهیه می شوند، آب و دی اکسید گوگرد نیز مورد استفاده قرار می گیرد. البته با وجود استاندارد بودن این محصولات، درصد به کارگیری انواع اسید و دی اکسید گوگرد و حتی نمک در آنها بسیار اهمیت دارد.

- ✓ لواشک ها در واقع میوه های پخته و خشک شده ای هستند که به دلیل دارا بودن فیبر فراوان، برای افرادی که با مشکلات گوارشی و روده ای مواجه اند، مفیدند.
- ✓ آنتی اکسیدان موجود در همه انواع میوه های خشک از جمله لواشک ها باعث دفع سموم و رادیکال های مضر از بدن می گردد.
- ✓ امروزه و در ایران، لواشک یکی از تنقلات خوشمزه و مورد پسند است که حتی به میزهای پذیرایی در مهمانی ها نیز راه پیدا کرده.
- ✓ لواشک های خانگی به دلیل این که پایه تولید آن ها میوه می باشد، از خواص تغذیه ای و درمانی برخوردارند.
- ✓ باید دقت داشت محیطی که در هنگام خشک کردن، لواشک در آن قرار می گیرد، عاری از حشرات موذی و دیگر آلودگی ها باشد.
- ✓ اینک ادامه مباحث را بی می گیریم.
- * **لواشک های صنعتی استاندارد**
- ✓ معمولاً در کارخانه ها و یا کارگاه های تولید لواشک، از ترکیب دو یا چند نوع میوه با درجه رسیدگی نسبی که عطر، طعم، رنگ و خواص تغذیه ای و درمانی آنها ظاهر شده، استفاده می شود.

ایستگاه پنجم: آیا تو چنان که می نمای هستی؟!؟

* «صاحب دلی» را دیدند که در کناری نشسته و اشک می ریزد. اطرافیان با دیدن این اوضاع نگران و علت را جویا شدند و پاسخ شنیدند: «فردی لایبالی به من گفت فلانی! من همانی هستم که همه در مورد من می گویند. آیا تو هم همانی هستی که دیگران دربارهات فکر می کنند...؟!»

هر لحظه به دام دگری پابستی
آیا تو چنان که می نمای هستی؟

شیخی به زنی فاحشه گفتا مستی
گفتا: شیخا هر آن چه گویی هستم

ضمن عمل به فریضه «نهی از منکر» نگاهی عمیق هم به «تطهیر» درون خود داشته باشیم...

ایستگاه آخر: یک تکلیف «عصر ظهوری»

به تاسی از بزرگان دین، برخی «آداب خواب» را رعایت می کنیم:

- * باوضو بودن
- * ذکر تشهد نماز
- * ۳ مرتبه سوره توحید
- * ذکر تسبیحات حضرت زهرا
- * تلاوت آیه شریفه ۱۱۰ سوره مبارکه كهف